

«Ο περιβαλλοντικός χαρακτήρας του έργου του Αχελώου»

Απόστολος Ι. Παπατόλιας

Νομάρχης Μαγνησίας

Η μεταφορά νερού από τον άνω ρου του ποταμού Αχελώου στη λεκάνη απορροής του Πηνειού ποταμού είναι ένα σύνθετο εγχείρημα, το οποίο έχει αποτελέσει την τελευταία εικοσαετία αντικείμενο μιας έντονης διαμάχης κυρίως σε σχέση με τις αναμενόμενες περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις του. Ο βασικός δικαιολογικός λόγος για την υλοποίηση του έργου αναγόταν αρχικά στην ικανοποίηση των βασικών αρδευτικών αναγκών της θεσσαλικής πεδιάδας, ενώ στη συνέχεια επεκτάθηκε και στην κάλυψη των υδρευτικών αναγκών στα αστικά συγκροτήματα του Βόλου και της Λάρισας. Η σταδιακή έμφαση, που άρχισε -ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 90- να αποδίδεται στην προστασία του περιβάλλοντος και των υδάτινων οικοσυστημάτων δημιούργησε νέα νομικά και πραγματικά δεδομένα για τη συμβατότητα του έργου με τις επιταγές της κοινοτικής και εθνικής νομοθεσίας. Αυτή η νέα τάση αποτυπώθηκε με σαφήνεια και στις πρώτες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, ήδη από το 1994.

Η πρόσφατη, ωστόσο, απόφαση της Επιτροπής Αναστολών του ΣτΕ, με την οποία αναστέλλεται η εκτέλεση του έργου, λόγω των δήθεν δυσμενών περιβαλλοντικών επιπτώσεων που συνεπάγεται η συνέχισή του, ελέγχεται τόσο για τη νομική όσο και για την ουσιαστική ορθότητά της. **Εκτιμώ ότι το Συμβούλιο δεν αξιολόγησε όλα τα στοιχεία που συνηγορούσαν υπέρ της εκτέλεσης του έργου, ενώ υποβάθμισε αδικαιολόγητα την περιβαλλοντική διάστασή του. Συγκεκριμένα, δεν αξιολογήθηκε η δυνατότητα της υλοποίησης του έργου στο πλαίσιο μιας συστηματικής προσπάθειας να μειωθεί σημαντικά το «περιβαλλοντικό κόστος» του σε σχέση με τα γενικότερα οφέλη για την εθνική οικονομία και την «πράσινη ανάπτυξη» της Θεσσαλίας.**

Θυμίζω ότι η αρχή της βιώσιμης ή αιφόρου ανάπτυξης, η οποία κατοχυρώνεται τόσο στην κοινοτική έννομη τάξη (άρθρο 3 παρ. 3 της αναθεωρημένης Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άρθρο 11 της Συνθήκης για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης-αρχή της ενσωμάτωσης) όσο και στην εθνική συνταγματική έννομη τάξη (άρθρο 24 σε συνδυασμό με τα άρθρα 106 παρ. 1 και 22 του Συντάγματος), συγκροτείται από τρεις ισότιμους πυλώνες: οικονομική ανάπτυξη, κοινωνική συνοχή και περιβαλλοντική προστασία. **Αυτή η αρχή της αειφορίας συνιστά την κομβική**

κατευθυντήρια αρχή, προκειμένου να κριθεί το επιτρεπτό ή μη της υλοποίησης του έργου.

Η συμβατότητα της μεταφοράς νερού δεν θα έπρεπε, όμως, να εξετάζεται μονομερώς και υπό το στενό πρίσμα της ενδεχόμενης πρόκλησης επιπτώσεων στη χλωρίδα και την πανίδα της περιοχής, από όπου θα γίνει η μεταφορά υδάτων. Πρέπει να αξιολογείται παράλληλα και υπό το φως της ενδεχόμενης οικολογικής καταστροφής, που θα προκληθεί από τη μη εκτέλεσή του. Η καταστροφή αυτή δεν είναι άλλη από την επαπειλούμενη οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ερημοποίηση της Θεσσαλίας. Θυμίζω, επίσης, ότι ακόμη και στην αιτιολογική έκθεση του ιδιαίτερα προβληματικού «Νόμου Σουφλιά» 3481/2006, με τον οποίο εγκρίθηκε το Σχέδιο Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Αχελώου και Πηνειού, εμπεριέχεται μια αναλυτική θεμελίωση των πολυποίκιλων λόγων για τους οποίους καθίσταται αναγκαία η μεταφορά νερού. Στους λόγους αυτούς συγκαταλέγονται, μεταξύ άλλων, η ικανοποίηση υδρευτικών αναγκών στα μεγάλα αστικά συγκροτήματα της Θεσσαλίας, η αναβάθμιση του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα της Θεσσαλίας, η αναβάθμιση του υποβαθμισμένου υδάτινου οικοσυστήματος του Πηνειού μέσω της περιβαλλοντικής παροχής και η παροχή νερού για τις ανεπαρκώς αρδευόμενες εκτάσεις της Θεσσαλίας.

Στο πλαίσιο αυτό, το «δικαίωμα» του Θεσσαλικού κάμπου στο νερό δεν θεμελιώνεται απλώς στην ευρωπαϊκή και διεθνή περιβαλλοντική νομοθεσία. Στηρίζεται εξίσου στην πλούσια διεθνή εμπειρία που έχει αναδείξει με το παραπάνω την αναγκαιότητα της περιβαλλοντικής παροχής (environmental flow), δηλαδή της διασφάλισης της απαραίτητης ποσότητας νερού για την ικανοποίηση των αναγκών των οικοσυστημάτων. Το έργο του Αχελώου είναι αδιαμφισβήτητα φιλοπεριβαλλοντικό, ακριβώς επειδή η μη μεταφορά νερού θα επιφέρει με μαθηματική ακρίβεια την ερημοποίηση του κάμπου με ανυπολόγιστα αρνητικές συνέπειες για τα οικοσυστήματα της περιοχής.

Δυστυχώς, ο Νόμος 3481/2006 δεν κατάφερε να θωρακίσει το έργο, αλλά το κατέστησε αντιθέτως ιδιαιτέρως ευάλωτο σε δικαστικές προσφυγές, στο μέτρο που αποτελούσε μόνο κατ' όνομα Διαχειριστικό Σχέδιο και δεν είχε καταρτισθεί με βάση τους κανόνες της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τη διαχείριση των υδατικών πόρων.

Η οδηγία - πλαίσιο για τα ύδατα (Οδηγία 2000/60/EK), το πλέον θεμελιώδες και πρωτοποριακό κείμενο για την προστασία και διαχείριση των υδάτων, θεσπίζει τις αρχές της αειφορικής, ολοκληρωμένης, αποκεντρωμένης και συμμετοχικής διαχείρισης των υδάτινων πόρων σε επίπεδο λεκάνης απορροής ποταμού, ενώ αναγνωρίζει το νερό ως κοινωνικό και οικονομικό αγαθό. Δεν περιλαμβάνει όμως καμία ειδική ρύθμιση σε ό,τι αφορά τη δυνατότητα μεταφοράς νερού από μια λεκάνη απορροής σε μια άλλη. Αυτό σημαίνει ότι ο κοινοτικός νομοθέτης, παρά τις περί αντιθέτου διαβεβαιώσεις, δεν είναι αρνητικός στην υλοποίηση τέτοιων έργων, εφόσον αυτά πληρούν συγκεκριμένες περιβαλλοντικές προϋποθέσεις και δεν αντιστρατεύονται την αρχή της βιώσιμης διαχείρισης των υδάτων.

Τέλος, υπενθυμίζω την πάγια θέση μου: **Το κομβικό ζήτημα της ορθολογικής και βιώσιμης διαχείρισης των υδάτινων πόρων είναι πρωτίστως ζήτημα «καλής διακυβέρνησης», με την έννοια ότι οι σχετικές πολιτικές θα πρέπει να προκύπτουν ως το αποτέλεσμα αποκεντρωμένων και συμμετοχικών διαδικασιών λήψης αποφάσεων.** Στο πλαίσιο αυτό, είναι αναγκαίο να αναπτυχθεί ένας ουσιαστικός διαπεριφερειακός διάλογος μεταξύ των φορέων της Θεσσαλίας και της Αιτωλοακαρνανίας. Κάτι τέτοιο προϋποθέτει την άμεση συγκρότηση των Περιφερειακών Συμβουλίων Υδάτων, ώστε οι φορείς των δύο περιοχών να αναζητήσουν από κοινού λύσεις για τη δίκαιη κατανομή των ωφελημάτων από την εκτέλεση του έργου και την θεσμοθέτηση τυχόν αντισταθμιστικών μέτρων για τη διασφάλιση της ισόρροπης ανάπτυξής τους.